

УДК 336.71

Смірнова Ольга Олегівна,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри інвестиційної діяльності
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
(03860, Україна, Київ, проспект Перемоги 54, 1)
E-mail: o.smirnova@ukr.net

СУЧАСНИЙ ДОСВІД КРЕДИТУВАННЯ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто сучасний стан кредитування житлового будівництва в Україні. Автор проаналізовано особливості реалізації проектів щодо реалізації житлового будівництва за останні роки. Особливу увагу приділено іпотечному кредитуванню та механізму його реалізації як у вітчизняній практиці, так і у світовій економіці в цілому. Окреслено основні проблеми в галузі кредитування житлового будівництва, запропоновано шляхи їх вирішення із застосуванням правових, економічних, фінансово-кредитних важелів, у тому числі з урахуванням іноземного досвіду.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: житлове будівництво, іпотека, іпотечне кредитування.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Питання покращення житлових умов є одним із найгостріших для значної кількості громадян в Україні. Існуючі темпи житлового будівництва в державі недостатні для вирішення цієї проблеми. Не в останню чергу це зумовлено тим, що придбати житло або покращити свої житлові умови, спираючись лишена власну матеріальну базу, може дозволити собі лише незначна частина українських сімей. При цьому зазначимо, що фінансування житлового будівництва за рахунок кредитних коштів є звичайним явищем для більшості країн світу навіть тих, де рівень благополуччя населення значно вищий, ніж в Україні.

Аналіз основних досліджень і публікацій. В умовах сучасної економічної кризи та в попередній період проблеми механізму кредитування житлового будівництва досліджували українські вчені М. Алексеєнко, О. Бондар, З. Варналій, А. Герасимович, Б. Івасів, В. Лагутін, М. Мирун, А. Мороз, А. Пересада, А. Сомик, В. Сусіденко.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. У більшості сучасних наукових доробок окреслена тема висвітлюється лише фрагментар-

но, хоча вона має важливе наукове і практичне значення. Саме тому вивчення кредитування житлового будівництва крізь призму реалій сьогодення видається актуальним, необхідним і своєчасним. Отже, недостатньо ґрунтовне дослідження теоретичних і практичних аспектів кредитування житлового будівництва України в умовах ринкової економіки визначило актуальність вибору теми дослідження.

Формулювання мета і завдання дослідження. Мета: вивчення й узагальнення теоретичних і методологічних засад системи кредитування житлового будівництва в Україні та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення елементів цієї системи з метою забезпечення її ефективного функціонування в ринкових умовах. Завдання дослідження: на основі аналітичних досліджень і теоретичних напрацювань окреслити перспективи розвитку кредитування житлового будівництва в майбутньому.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Зважаючи на тенденції, які відбуваються на грошово-кредитному ринку України, в перспективі найбільшого поширення у країні може набути розширено-відкрита модель організації ринку іпотечного кредитування. У зв'язку з цим банкам доведеться збільшувати рефінансування (сек'юритизацію) наданого кредиту на вторинному ринку. Рефінансування позички на вторинному ринку потребує наявності достатніх за обсягом пулів стандартизованих іпотечних кредитів. Безумовно, банк може диференціювати свій портфель, поділивши його на кредити (кредитні інструменти), які підлягатимуть рефінансуванню і такі, які фінансуватимуться за рахунок власних коштів або ресурсів, що залучаються на внутрішньому депозитному ринку. Зважаючи на це, доцільно розвивати на внутрішньому ринку всі три моделі іпотечного ринку: розширено-відкриту, збалансовану автономію, скорочено-відкриту.

Збалансована автономія є актуальною для нашої країни, бо велика сума готівкових грошей усе ще перебуває за межами банківської системи. Ця модель стимулює населення до заощаджень, що є позитивним чинником для економіки, яка розвивається. Скорочено-відкрита модель теж розвиватиметься, адже в нашій державі майже три чверті банків є невеликими, їх вихід на міжнародний фінансовий ринок обмежений, а робота із заставами інструментами дає змогу таким установам формувати стабільні ресурси.

Вирішення нормативно-правових проблем іпотечного кредитування слід розпочати з розробки на законодавчому рівні «Державної довгострокової концепції будівництва житла та розвитку іпотечного кредитування в Україні» для різних прошарків населення.

Наступним кроком має стати розробка та прийняття «Програми участі держави в розвитку іпотечного кредитування». Цей документ має визначити, який напрям інвестування бюджетних коштів є пріоритетним, — дотування населення, формування інфраструктури чи будівництво доступного житла [1]. Схеми державної підтримки окремих учасників іпотечного ринку повинні бути довгостроковими та прозорими. Розробку концепції та принципів взаємодії первинного і вторинного іпотечних ринків необхідно доручити державним установам, які виконують контрольні функції на фінансовому ринку. Насамперед це Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг. Вони повинні спільно розробити підходи до створення спеціалізованих фінансових установ, які займатимуться іпотечним кредитуванням і мобілізацією довгострокових ресурсів населення, підготувати методологію контролю ризиків у їх роботі. Зокрема слід скласти перелік діючих механізмів рефінансування іпотечних кредитів первинними кредиторами, а також визначити граничний рівень ризиків для всіх учасників цього процесу.

Потребує суттєвого вдосконалення механізм ціноутворення на ринку нерухомості. Це передусім стосується складових елементів ціни, критеріїв визначення рівня рентабельності, встановлення цін у вільно конвертованій валюті, яке, на нашу думку, є недоцільним. Ціни на нерухомість у країні впродовж кількох років були одним із головних факторів стримування розвитку іпотечного ринку. Якщо за останні шість років реальний ВВП збільшився приблизно на 50 %, а номінальні доходи громадян подвоїлися, то ціни на нерухомість зросли у 4–5 разів. Необхідність державного регулювання у сфері ціноутворення на нерухомість обґрунтовується й тим, що в системі житлового будівництва, яке також має забезпечувати стабільність кредитного ринку, повинен бути певний баланс між попитом і пропозицією кредитів. Ця проблема надзвичайно актуальна для України. Досвід регулювання ринків «класично капіталістичних» країн підтверджує важливу роль

держави в процесі ціноутворення. Наприклад, у США, Німеччині, Фінляндії, Японії, Канаді за умови, що ціна будівельного об'єкта перевищує витрати будівництва і середню норму прибутків, державні органи можуть втрутитися і відрегулювати ціну. Середня норма прибутку при здійсненні будівельно-монтажних робіт становить 10–12 % від виробничих витрат. Якщо норма прибутку виявляється вищою, то причини такого зростання досліджують. І якщо підтвердиться, що вони необґрунтовані, то держава регулює таку норму в примусовому порядку.

Основи управління ризиками при іпотечному кредитуванні мають закладатися на стадії формування інструментарію для роботи на ринку. Для розробки інструментарію іпотечного ринку в банку варто створити групу експертів із числа фахівців кількох департаментів: організації продажу на роздрібному ринку, ризик-менеджменту, маркетингу. Як свідчить практика, формування інструментарію в департаменті організації роздрібного бізнесу, просування його на ринку силами фахівців департаменту продажу і моніторинг працюючого кредиту фахівцями ризик-менеджменту не дає змогу створити єдину систему відповідальності й цільових орієнтирів для забезпечення своєчасного повернення наданого кредиту. Причина недосягнення єдності цілей криється у мотивації фахівців: перед одними стоїть завдання наростити обсяг іпотечного портфеля, перед іншими — забезпечити своєчасне отримання доходів за вже наданими кредитами і зменшити можливі збитки від операції. Банкам необхідно вирішити проблему взаємозв'язку розроблених ними інструментів зі стандартами іпотечного кредитування. Нині в Україні діють у форматі рекомендацій Стандарти Національної іпотечної асоціації і Стандарти Державної іпотечної організації, які поширюються на кредити, що надаються за рахунок її ресурсів

Назріла потреба розробки стратегії роботи кожного банку на іпотечному ринку. В цьому плані важливого значення набуває стандартизація іпотечних кредитів та структуризація ринку загалом. З одного боку, це впевнений крок до подальшого зміцнення стабільності банківської мережі, з другого — крок до підвищення конкурентоспроможності банків [2].

Ресурсний потенціал для іпотечного ринку потребує так званих довгих ресурсів — строком на 25–30 років. Депозити у вітчизняних банках на такі терміни не розміщуються. Реалії такі, що український банківський ринок є співтовариством універсальних

банків, які не володіють довгими ресурсами в істотних для іпотечного ринку обсягах. Тому нині про іпотечні або інвестиційні банки мова не йде, оскільки на внутрішньому ринку країни немає капіталів для створення таких банків, а обсяги іпотечного ринку незначні. Зрозуміло, що для забезпечення просування на ринку іпотечних кредитів, зміцнення конкурентних позицій банки мають створювати механізми формування стабільних ресурсів, достатніх для планованого обсягу іпотечного кредитного портфеля і сек'юритизації іпотечних активів. Отже, потребує вирішення проблема насичення іпотечного ринку ресурсами. У ній треба визначити механізми стимулювання інвесторів щодо подовження строків, на які вони вкладають кошти на грошовому ринку, та передбачити прозорі й зрозумілі гарантії. До того ж доцільно, щоб Національний банк України давав експертну оцінку джерелам ресурсів банків, передбачених їхніми стратегіями щодо виходу на іпотечний ринок. Якщо до таких стратегій у регулятора є зауваження, слід встановлювати граничний рівень нарощування цим банком іпотечного кредитного портфеля. Такий підхід дасть змогу підвищити стабільність банківської мережі та знизити рівень ризику ліквідності банків.

Узагальнюючи викладене, зазначимо, що стратегія вдосконалення іпотечного кредитування в банку з метою підвищення його конкурентоспроможності на цьому сегменті ринку має передбачати такі напрями:

- визначення механізму рефінансування іпотечних кредитів на основі вивчення моделі розвитку іпотечного ринку в країні;
- формування інструментів іпотечного кредитування відповідно до вибраного механізму рефінансування кредитів у розрізі груп позичальників.

З метою повнішого обліку всіх ринкових чинників і розширення кола потенційних клієнтів необхідно передбачити диференціацію стандартів іпотечного кредитування за категоріями позичальників. Ці заходи дадуть змогу на початковому рівні сформувати досить високий рівень управління ризиками.

Оскільки іпотечний банківський ринок зорієнтований на максимальне коло учасників і залежить від соціальних і макроекономічних чинників, а рівень платоспроможності і кредитоспроможності позичальників визначається станом економіки країни, то слід зауважити, що яким би різноманітним не був банківський інструментарій первинного іпотечного кредитування, без форму-

вання класу позичальників на основі підвищення рівня доходів населення, розширення доступності кредитів іпотечне кредитування ні в конкретному банку, ні в Україні не матиме належного розвитку. Банкам як інститутам, зорієнтованим на отримання максимального прибутку від своєї діяльності, слід працювати над удосконаленням інструментарію іпотечного кредитування шляхом упровадження власних методик адаптації пропонованих кредитів до потреб різних соціальних груп населення. У зв'язку з цим поглиблення сегментації клієнтів, наприклад, усередині групи тих, хто працює, за розмірами річного доходу, складом сім'ї, наявністю непрацевдатних членів сім'ї, наявністю приватної власності; усередині такої соціальної групи, як студенти за наявністю постійного доходу, періодичних трансфертів, поручителя, забезпечення дасть змогу підвищити ефективність пропонованого інструментарію, наблизити його до споживача, сформувавши адекватний попит на іпотечні кредити і на цій основі наростити іпотечні активи.

Вирішення інституційних проблем слід розпочати з формування ефективного ринку цінних паперів, який би забезпечив рефінансування іпотечних кредитів. Потребує вдосконалення інфраструктура іпотечного ринку, зокрема це стосується бюро кредитних історій, колекторських фірм.

Розвиток іпотечного ринку в Україні з урахуванням позитивного досвіду інших країн сприятиме розширенню грошово-кредитного ринку. Цієї мети можна досягнути за умови, що буде створена необхідна інфраструктура іпотечного ринку. Банки переорієнтуються зі споживчого кредитування на іпотечне. Фінансова система країни завдяки розширенню кола її учасників зміцнюватиметься. Збільшення обігу на фондовому ринку іпотечних цінних паперів, які за рівнем надійності поступаються лише державним, дасть змогу активізувати інвестиційну спрямованість заощаджень. Іпотечні цінні папери, які забезпечені ліквідними активами, дадуть змогу суттєво розширити рефінансування банків Національним банком України. Все це посилюватиме роль держави у регулюванні національної фінансової системи.

При формуванні механізму інвестування житлового будівництва наріжним каменем є інвестиційна програма розвитку житлової сфери. У зв'язку з цим необхідно сказати про основні труднощі, які виникають при формуванні інвестиційних програм у рамках стратегічного плану розвитку країни. Перш за все — це

узгодження різних інвестиційних проектів за термінами, механізмом реалізації в рамках рішення глобальних міських цілей у рамках єдиного соціально-економічного комплексу. Іншою проблемою в умовах сучасної економічної ситуації в Україні є залучення інвесторів, особливо з числа комерційних структур. Найчастіше, інвестуючи програми регіонального розвитку, інвестор піклується, перш за все, про свій суспільний імідж, ніж про отримання дивідендів. Разом з тим, у регіональних законодавчих органів є достатня кількість економічних регуляторів (пільгове оподаткування, система преференцій і так далі), що дозволяють зробити участь комерційних структур у реалізації інвестиційних проектів економічно обґрунтованими [3].

Позабюджетне фінансування будівництва житла найперспективніше та є переважаючим як в економічних умовах, що склалися, так і в майбутньому. Перерахуємо основні джерела позабюджетного фінансування:

- кошти юридичних (підприємства, організації, у т. ч. приватні інвестиційні компанії) і фізичних осіб;
- засоби від часткової оплати житла, що виділяється, громадянам-черговикам на поліпшення житлових умов;
- кошти для будівництва індивідуального житла;
- кошти на відселення і знос старих будинків, які перераховуються забудовниками адміністрації міста;
- кошти від різниці у вартості реалізації високостандартного житла, житла в престижних районах і середньостандартного житла;
- кошти на проектування і будівництво інженерних мереж, засоби на розвиток головних споруд водопостачання і каналізації міста;
- кошти від реалізації цільовим призначенням на конкурсах і аукціонах земельних ділянок під житлове будівництво;
- допомога низки країн інвестиційними коштами, що виділяються під програми житлового будівництва. Найважливішим елементом підвищення інвестиційної активності в житловій сфері є розвиток довгострокового кредитування громадян, які бажають побудувати або придбати житло у власність. У країнах з розвинутою ринковою економікою, таких як США, Німеччина, Англія, до 95 % житла отримується або будується на виплат.

Перехід України до економічних відносин ринкового типу, різке зниження бюджетного фінансування житлового будівництва

відродили гостру потребу в розвитку кредитових систем і механізмів:

а) система житлових будівельних заощаджень і взаємного кредитування громадян. На початковому етапі розвитку іпотечного кредитування як базового фінансового механізму доцільно використовувати систему житлових будівельних заощаджень і взаємного кредитування громадян: підготовка в установленому порядку законодавчих і нормативних актів, регіонів, що приймаються на рівні, регулюючих діяльність житлово-будівельних споживчих товариств; здійснення контролю адміністрацією регіону за діяльністю товариств і дотриманням інтересів їх пайовиків; сприяння товариствам з пайової участі в будівництві (реконструкції) житла і наданні земельних ділянок для реалізації власних проєктів будівництва житла для пайовиків;

б) залучення коштів міжнародних кредитних інститутів. Залучення коштів міжнародних кредитних інститутів дозволить повернути фінансові кошти для реалізації житлової програми з метою демонстрації можливостей приватного сектора проводити ефективніше і привабливіше житло, в порівнянні з тим, що існує;

в) система іпотечного кредитування.

На масштаби та розвиток іпотечного кредитування будівництва або придбання житла, на нашу думку, впливають наступні параметри: співвідношення вартості житла до річних доходів позичальника; сума боргу; термін погашення; процентна ставка; величина щомісячного платежу.

Очевидно, що в економіці України зроблено ряд кроків з покращення ситуації у сфері іпотечного кредитування [4]. До недавнього часу більшість експертів відзначали такі моменти, що перешкоджають розвитку іпотечного кредитування: відсутність державної допомоги в розвитку іпотечного кредитування; відсутність у банківських установ вільних грошових коштів для довгострокового кредитування придбання житла; наявність для банківських установ привабливіших фінансових інструментів; висока ризикованість довгострокового кредитування фізичних осіб через нестабільність економічної і політичної ситуації у країні; відсутність у банківських установ досвіду роботи з населенням з довгострокового кредитування придбання житла; недосконалість нормативно-правового механізму виселення позичальника, що не виконує свої зобов'язання з повернення кредиту із заставленого житла.

Отже, для вирішення поставлених завдань доцільно розробити цільову програму стимулювання вітчизняних і іноземних інвестицій в економіку України. Заходи програми, перш за все, повинні бути націлені на збільшення обсягу внутрішніх інвестицій і залучення закордонних інвестицій. Збільшення інвестицій можливе за рахунок зростання прямих державних вкладень, а також за рахунок зростання інвестицій існуючих компаній, створення нових виробництв і видів економічної діяльності і перетворення засобів населення в працююче джерело інвестицій.

Що стосується перспектив використання державних інвестицій, то доводиться визнати, що на даному етапі вони незначні. У структурі капітальних вкладень в економіку України останніми роками частка засобів державного бюджету постійно скорочувалася.

Таким чином, перспективи відновлення інвестиційного процесу залежать, головним чином, від позабюджетних джерел фінансування капітальних вкладень. Домінуюче місце в структурі цих джерел займають засоби підприємств. Результати аналізу інвестиційних можливостей економіки України свідчать, що відсутність коштів у підприємств не є основною причиною низької інвестиційної активності суб'єктів господарської області. При всій обмеженості власних ресурсів, однією з головних проблем залишається їх некапітальне використання. Про це свідчить наприклад той факт, що більшість підприємств не здійснюють капітальні вкладення навіть у межах нарахованих сум амортизації.

В умовах, коли державна влада не може впливати на ухвалення або не ухвалення суб'єктами економічної діяльності інвестиційних рішень директивними методами, і коли стало зрозуміло, що для залучення іноземного капіталу не досить володіти значними запасами природних ресурсів, основним напрямом діяльності державної влади повинні стати формування і підтримка сприятливого інвестиційного клімату в країні.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Розвиток механізму банківського іпотечного кредитування житлового будівництва в Україні обумовлює потребу запровадження сучасних інструментів фінансування та рефінансування іпотечних кредитів, а також ефективних схем іпотечного кредитування. Зарубіжний досвід свідчить про наявність різноманітних схем іпотечного кредитування, які забезпечують ефективне функціонування іпотечного ринку. Універсальної моделі

іпотечного кредитування в світі не існує, кожна країна використовує комбінації різних інструментів і механізмів іпотечного кредитування. Однак базовими моделями в світі визнані зрізано-відкрита, розширено-відкрита, збалансовано-автономна, які також класифікуються як американська та німецька (європейська).

Найбільші перспективи в сучасній українській економіці має розвиток житлової іпотеки. Очевидно, що повернення до бюджетного фінансування будівництва житла в Україні буде мати місце лише для окремих категорій населення, а для переважної кількості населення держава має створювати сприятливі умови шляхом реалізації іпотечного кредитування. Відродження іпотечного ринку в Україні залежить від темпів подолання кризових явищ в економіці. Розширення масштабів і підвищення ефективності системи іпотечного кредитування має здійснюватись поступово. Використання складніших фінансових схем і механізмів, ширшого набору іпотечних інструментів сприятиме загальній підтримці іпотечного ринку. Створення адекватних методів управління іпотечними житловими кредитними портфелями комерційних банків має супроводжуватися рішенням цілого кола додаткових завдань.

Бібліографічний список

1. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. — Закон України від 16.01.2003 №435-IV — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]. — Закон України від 07.12.2000 р., №2121-III. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
3. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. — Закон України від 12.07.2001 №2664-III. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
4. Про іпотеку [Електронний ресурс]. — Закон України від 05.06.2003 №898-IV. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/898-15>

References

1. Civil code of Ukraine [Electronic resource]. 16.01.2003 №435-IV. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [Legal Act of Ukraine]

2. Banks and bank activity [Electronic resource]. Law of Ukraine. 07.12.2000, №2121-III. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> [Legal Act of Ukraine]

3. Financial services and government control of financial services markets [Electronic resource]. Law of Ukraine. 12.07.2001 №2664-III. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> [Legal Act of Ukraine]

4. Mortgage [Electronic resource]. Law of Ukraine. 05.06.2003 №898 — IV. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/898-15> [Legal Act of Ukraine]

Стаття надійшла до редакції 29 лютого 2016 р.

УДК 336.71

Смирнова Ольга Олеговна,

канд. экон. наук, доцент,
доцент кафедры инвестиционной деятельности
ГВУЗ «КНЭУ имени Вадима Гетьмана»
(03680, Украина, Киев, проспект Победы 54/1)
E-mail: o.smirnova@ukr.net

Современный опыт кредитования жилищного строительства в Украине

АННОТАЦИЯ. В статье рассматривается современное состояние кредитования жилищного строительства в Украине. Автор анализирует особенности реализации проектов по реализации жилищного строительства в последние годы. Отдельное внимание уделено ипотечному кредитованию и механизму его реализации как в отечественной практике, так и в мировой экономике в целом. Обозначены основные проблемы в сфере кредитования жилищного строительства, предложены пути их решения с использованием правовых, экономических, финансово-кредитных рычагов, в том числе с учетом иностранного опыта.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: жилищное строительство, ипотека, ипотечное кредитование.

UDK 336.71

Smirnova Olga,

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Investment Activity
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
(54/1, Peremohy Ave., Kyiv, Ukraine, 03680)
E-mail: o.smirnova@ukr.net

The contemporary experience of housing lending in Ukraine

ABSTRACT. The article examines the current condition of housing lending in Ukraine. The author analyzes the features of housing lending projects for the last few years. The attention concentrates on the mortgage lending and its mechanism in Ukraine, as well as in foreign countries. The article outlines the main problems of housing lending, and offers the ways of their solving taking into account legal, economic, financial and credit instruments, and foreign experience.

KEY WORDS: housing construction, mortgage, lending.

УДК 336.143.01

Степанюк Надія Ігорівна,
аспірантка кафедри фінансів,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
(03680, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)
E-mail: st-nd@ukr.net

БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ: ПРИНЦИПИ, ФОРМИ, МЕТОДИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

АНОТАЦІЯ. Дослідження присвячено проблематиці бюджетного фінансування. Автор ставить за мету поглибити теоретичні засади бюджетного фінансування для їх використання у практиці бюджетного фінансування в Україні. Розглянуто думки науковців і практиків щодо бюджетного фінансування, у свою чергу висловлено власну думку та авторське твердження щодо змісту бюджетного фінансування, виокремлення принципів, форм і методів.

Зроблено висновок, що саме зміст бюджетного фінансування впливає на визначення його принципів, форм і методів.

За результатами дослідження були обґрунтовані два підходи щодо змісту поняття «бюджетне фінансування», а саме: за сутністю та за організаційним аспектом. Запропоновано авторське визначення поняття «бюджетне фінансування», яке підтверджує необхідність комплексного використання двох підходів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: бюджет, бюджетне фінансування, видатки бюджету, принципи бюджетного фінансування, форми бюджетного фінансування та методи бюджетного фінансування.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В сучасних умовах господарювання, ведення воєнних дій, фінансово-економічної кризи, що супро-